

Tillæg til »Vore Kirkegaard« bind 16 nr. 6

Generalforsamling

Foreningen for Kirkegaardskulturs generalforsamling afholdes lørdag den 4. september 1948 kl. 11,15 på Klubbens Hotel i Ribe. Dagsorden ifølge lovene. Eksemplar af disse fås portofrit tilsendt ved henvendelse til foreningens kontor, Jomfrustien 16, Haderslev.

Den 17. juni 1948.

C. I. SCHARLING

formand, biskop.

/H. F. Jegsen,
sekr., LRSagf.

I tilslutning til generalforsamlingen afholdes der kl. 10,30 ved biskop, dr. phil. C. I. Scharling andagt i domkirken. Kl. 12,30 frokost på Klubbens Hotel, og derefter håber foreningen at kunne arrangere en studietur til byens og omegnens kirkegårde m. v. Der startes fra Klubbens Hotel kl. 14. — Kl. 18 middag på Klubbens Hotel. — Kl. 20 offentlig møde på Klubbens Hotel med foredrag af biskop Scharling samt lysbilledforedrag af stenhuggermester, billedhugger Karl Hansen Glem, Roskilde, der vil tale om gravmælekulturen, samt havearkitekt Johannes Tholle om kirkegårdens regulering og tilplantning. Efter foredragene vil der blive lejlighed til at stille spørgsmål angående kirkegårdsforhold.

Deltagerne i Frokosten bedes sende meddelelse herom til overtjeneren på Klubbens Hotel senest den 20. august 1948.

REGNSKAB

1. April 1947—31. Marts 1948

Indtægter

Kassebeholdning pr. $\frac{1}{4}$ 1947.....	Kr. 181,95
Kontingenter	- 4557,70
Tilskud	- 1400,00
Forlagsvirksomhed m. v.	- 636,93
	<hr/>
	Kr. 6776,58

Udgifter

Kontorhold.....	Kr. 2085,71
»Vore Kirkegaard«	- 2975,40
Møder, Generalforsamling	- 1020,55
Blomster, Kranse.....	- 118,50
Diverse	- 418,00
Kassebeholdning pr. $\frac{31}{3}$ 1948.....	- 158,42
	<hr/>
	Kr. 6776,58

Roskilde, den 1. April 1948.

(sign.) Hans Rønø, Kasserer.

Ovenstaaende Regnskab er gennemgaaet og fundet overensstemmende med de forelagte Bilag. Kassebeholdningen er til Stede.

Falmer-Nielsen   P. F. Jensen
(sign.)   (sign.)

Nye medlemmer

Afdeling C.

920. Graver N. J. Johansen, Assens.
921. Stenhuggermester M. Billeschou, Nørrebro-gade 11, Vejle.
922. Graver Niels Pedersen, Bedsted, Thy.
923. Anlægsgartner O. Hessellund-Pedersen, Vejle.
924. Kirkegårdsgartner og graver Aksel Bolø, Rudkøbing.

Afdeling D.

97. Kirkeværge Samuelsen, Lillehammer, Norge.
98. Kykogårdsföreståndare G. V. Walberg, Villa Hohög, Sallerupvägen, Malmö, Sverige.

FRA DANSKE KIRKEGÅRDE

- 11/3 (Århus Amtst.): Den nye kgd. i Vrinders tages i brug.
14/3 (Fyns Soc.-Dem.): Fredens kgd. i Odense er blevet for lille.
17/3 (Århus Amtst.): Der købes jord til udv. af Viby kgd.
22/3 (Næstved Tid.): 1 mill. kr. til ny kgd. i Næstved.
7/4 (Silkeborg Avis): Hammel kgd. udv. (konsulent J. Jacobsen).
8/4 (Morsø Folkebl.): Ø. Assels kgd. er udv. med c. 3000 m² imod Nord.
9/4 (Holbæk Amts Venstrebl.): Der drøftes udv. af Kalundborg kgd.
10/4 (Silkeborg Avis): Man ønsker at udv. Silkeborg kgd. ind i skoven.
12/4 (Rosk. Soc.-Dem.): Arbejdet på den ny kgd. ved Skovvej i Ballerup ventes færdigt nu i foråret.
15/4 (Horsens Folkebl.): Odder valgmenighed køber jord til udv. af kgd.
19/4 (Dybbøl Posten): Mystisk hærværk på Sønderborg ny kgd.
20/4 (Viborg Stifts Folkebl.): Viborg kgd. udv.
20/4 (Vejle Amts Folkebl.): Kgd. arbejderne i Mølholm skrider frem (havearkitekt Johannes Tholle; anlægsgt. A. J. Christensen, Chr. Jensen og P. Jacobsen).

- 21/4 (Thisted Amts Avis): Thisted ny kgd. vil blive indviet i juli (havearkitekt *Troels Erstad*).
- 30/4 (Vestjyden): Regulering af Esbjerg kgd.
- 5/5 (Hejmdal): Udv. af Rinkenæs kgd. indvies Kr. Himmelfartsdag (havearkitekt *Johannes Tholle*; entreprenør *Nic. Wolf* og anlægsgt. *N. Sørensen*).
- 8/5 (Silkeborg Avis): Udv. af Hammel kgd. er påbegyndt.
- 8/5 (Nordsj. Venstrebl.): Der mangler gravplads i Hillerød.
- 10/5 (Langel. Avis): Rudkøbings nye kgd. sgt. fortæller.
- 11/5 (Randers Dagbl.): Stor udv. af Sdr. Onsild kgd. (anlægsgt. *Johannes Greve*).
- 13/5 (Soc.-Dem.): Rødovre kgd. skal atter udv.
- 13/5 (Loll.-Falst. Venstrebl.): Den gl. kgd. i Nykøbing blir parkanlæg.
- 13/5 (Silkeborg Soc.-Dem.): Sporup kgd. skal reguleres.
- 21/5 (Kalundb. Folkebl.): Særslev kgd. udv. med 1400 m² (havearkitekt *Johannes Tholle*; anlægsgt. *G. Michael Larsen*).
- 21/5 (Fr-bergbl.): Dårlig service på Solbjerg kgd.
- 22/5 (Vordingb. Dagbl.): Vordingborg ser på kgd.s-areal.
- 25/5 (Børsen): Konkurrence om ny kgd. til Næstved.
- 25/5 (Vordingb. Dagbl.): Stensby kgd. skal udv.
- 1/6 (Ærø Avis): Kgd.s-planer for Ærøskøbing, der vil vække protest.
- 2/6 (Randers Amts Avis): Mandskabsbygning på Randers Nordre kgd.
- 4/6 (Ærø Folkebl.): Kgd. i Søby skal udv.
- 7/6 (Nordsjælland): Hellebæk kgd. skal udv.
- 7/6 (Vestkysten): Vore kirkegårde.
- 12/6 (Silkeborg Avis): Skorup kgd. er udv. (havearkitekt *Johannes Tholle*; anlægsgartner *Arnold Nielsen*).

FRA NORSKE KIRKEGÅRDE

- 9/2 (Adresseavisen): Udv. af Belstad kgd.
- 14/2 (Haugesunds Dagbl.): Regulering av gravpladser.
- 16/2 (1ste Maj): Grøfting av Soma og plantning på Sandnes kgd.
- 17/2 (Valdres): Gravmælerne og bygdekgd.
- 18/2 (Rjukan Arbeiderbl.): Rjukan kgd. er sprengt.
- 26/2 (Valdres): Kapellet i Tisleidalen bør rejses.
- 4/3 (Arendals Avis): Udv. af Valle kgd. godkendt.
- 5/3 (Dagen): Kgd. i Melan skal tilplantes (fylkesgt. *Krohn Dahle* og anlægsgt. *Falch Johannesen*).
- 10/3 (Samlesen): Valle kgd. skal udv. med 15 m.
- 10/3 (Sarpsborg): Bør den gl. kgd. bli urnelund (Sarpsborg).
- 13/3 (Adresseavisen): Kirkegårds-kultur, foredrag (hageark. *Olav Benberg*).
- 19/3 (Sogn og Fjordene): Restaurering af kgd. i Brekke (hageark. *Austrheim*).

- 19/3 (stds.): Kgd. i Lavid skal udv.
- 30/3 (Aftenposten): Marskalker ved bisettelser.
- 31/3 (Tidens Krav): Mange glemmer grave ved kgd. i Kr-sund.
- 3/4 (Østlendingen): Kgd.skulpturen i Hedmark kan bedres meget.
- 8/4 (Adresseavisen): Leinstrand kgd. skal udsmykkes (hageark. *O. Benberg*).
- 8/4 (Sørlandet): Kgd. i Vennesla ser rodet ud.
- 12/4 (Bergens Tid.): Os skal bygge ny kgd. på Flåten.
- 13/4 (Sør. Trøndelag): Kirkegårds-kultur.
- 19/4 (Samhold): Udv. af Gjøvik kgd.
- 22/4 (Dagsavisen): Ny kgd. i Forredal i Hegra.
- 24/4 (Nidaros): Kirkegårdene.
- 26/4 (Nordlands Framtid): Vakre kgd.
- 27/4 (Porsgrunns Dagbl.): Stor Udv. av Eidanger kgd. (herredsing. *Kolle*).
- 3/5 (Samhold): Kgd.sstevne i Biri og Valdres til sommeren.
- 4/5 (Samhold): Hunn sokn kan få egen kgd. fra neste år.
- 5/5 (Haugaland arbeiderbl.): Kgd.sudv. i Skjold.
- 10/5 (Østlendingen): Store forandringer på Tolga kgd.
- 15/5 (Haugesund Dagbl.): Nye omgivelser for Skara kgd.
- 18/5 (Fremtiden): Bragernes gl. kgd. omlægges.
- 19/5 (Adresseavisen): Stavne og Tilfredshet kgd. udvides.
- 20/5 (Dørabladet): Ny kgd. i Dombås.
- 25/5 (Romsdalsposten): Hals kgd. forskønnes.
- 26/5 (Samhold): Kgd.s-konsulenten skal planlægge kgd. og gravkapel på Grymyr.

FRA SVENSKA KIRKEGÅRDE

- 19/2 (Barometern): Griftegården i Vissefjärda — en av landsbygdens vackraste.
- 6/3 (Nya Värmlands Tidningen): Utsmyckningen av våra kgd.
- 5/4 (Köpings Posten): 1,400 nya gravplatser genom kyrkogdsudv. i Köping (kr. 100,000) (stadsarkitekt *N. Hansson*, trädgsm. *Nils Andersson*).
- 21/5 (Göteborg Tidning): Kirkegårdsprojekter for Kungshamn og Smågdén.

FRA TIDSSKRIFTERNE

The American Cemetery marts: Legal pointers for Cemetery Officials. Perpetual, permanent, og Endower Care? Woodlawn — a Sanctuary og Serenity in Siuz Falls. How a Century-old Cemetery Is solving its Care problems. Grow Evergreens For Year-Round Beauty. — April: Legal Pointers... »Endowed Care«. Two-Way Radio Installation For Illinois Cemetery. Picturesque Old West Laurel Hill in Surburban Philadelphia. Sunnyside Offers Three-Way Memorialization Choice, Public Liability Insurance

Protectiin for the Cemetery. — Maj: Legal Pointers... Why Memorialize at All? Forest Park Dedicated to the »Memory og Beautiful Lives«. Washington's Historic Old »Congressional Cemetery«.

Arkitekten Nr. 3: En lille afhandling om træer.

Gartner-Tidende Nr. 16: Flaget ved dødsfald og begravelser.

Gartner-Yrket Nr. 20: Ny konsulent for kirkegårde (*Pål Sælland*).

Ignis Nr. 4: Gandis död og eldbeg. Östersunds kyrkokolumbarium. Apparat för askberedning. Före historisk tid i Italien. Gravsmückning och kyrkogårdskultur. Falu krematorium tio år. Internationella eldbeg.-kongres i Haag. — Nr. 5: Kring 1947 års eldbeg.siffror. Båstad — med ny afdeling av S. E. F. Tal vid oppnandet av elbed. utstl. i Båstad. Urnlund i Båstad. — Nr. 6: Om urnehaver i vore dages Danmark. Hur seden att strö askan uppkommit och utvecklats. Föreningen Sveriges kyrkogårdsföreståndare.

Landsbygraveren nr. 4: Lidt om lønningerne. Hvorfor er du egentlig graver? — Nr. 5: Hvorfor er du egentlig graver? Ukrudt — og andre ting. Provster og menighedsråd og gravere. Plant birk. — Nr. 6: Hvorfor jeg var graver. Teori. De 100.000 gravhøjes hemmelighed.

Stenhuggertidende nr. 4: Gravmonumentkulturen i vor tid. Gravsten, nogle forslag. — Nr. 5: Nye retningslinier på danske gravsten. — Nr. 6: Nye retningslinier for danske gravsten.

Täppan marts: Östra ljungbys nya kyrkogård.

BOGANMELDELSER

Brochure fra D. L. Om »Dansk Ligbrændingsforenings« henvendelse til de danske byråd og menighedsråd skal kort og godt siges, at af alle de argumenter, som ligbrændingsfolkene fremfører, er det økonomiske det mest uklædelige. Den del af Danmarks jord, som kirkegårdene optager, er så ringe, at man slet ikke kan være bekendt at tale om, at »den kostbare danske jord bruges til noget så uproduktivt som kirkegårde«. Skulde vi ikke have råd til at ofre et anstændigt hvilested for vore døde, fortjener vi ikke navn af kulturfolk. Anmelderen finder ingen tristere form for gravsted end urnepladsen, der bibringer beskueren indtrykket af, at den døde enten i levende live var et husdyr, eller at vedkommende er sænket lodret i jorden og aldrig finder hvile.

Hans Ronø.

Eigil Kiær: Fra Urtegaard og Blomsterhave. 4°, 80 s., Gyldendal, Kbh. 1948. Kr. 12,75.

Efter motiver fra »The Studio«, hvor forfatteren iøvrigt for år tilbage har haft artikler, har *Eigil Kiær* udsendt et hefte om havekultur, inspirationer og romantik, — lidt text, der er samlet i 9 artikler, hvoraf E. K. har skrevet de 8 og fru *Erna Friis (Sonne)* een (om farver). Det er let og letlæst stof, der suppleres af et væld af i hovedsagen fortrinlige foto-gengivelser og en del instruktive penne-tegninger. Selvom en hyggespredning af denne art ikke kan give haveejeren grundig oplysning og alt for megen exakt viden, har den dog utvivlsomt sin mission, og skulle forlag og forfatter(e) finde økonomisk basis for en gentagelse (årlig?) af det leverede, var det ikke af vejen.

Frukt og Bær. Årsskrift 1948; Det norske hageselskap; 8°, 102 s., Oslo 1948. Kr. 3,50.

Heftet er trykt på godt papir og rummer en hel del tabeller, men iøvrigt ret få illustrationer. Det har et forord af professor *O. Skard* og artikler af *J. Thorsrud*, *N. Dullum* m. fl., der hver for sig skriver deres norske, af hvilke *G. Olafsons* er temmelig vanskeligt at læse for andre skandinaver. Emnerne, som behandles, er dels markedsanalyse, frostskafer, gødskning og salgsplanlægning, dels æbleskurv samt brugs- og lagringstid og som slutning virussygdomme på jordbær.

Föreningen Sveriges Kyrkogårdsföreståndare. Handlingar från årsmötet i Västerås, 3.—5. aug. 1947. 4°, 25 s. plus bilag.

Heftet refererer det afholdte årsmøde, som var foreningens 10ende, og hvoriblandt gengives skildringen af byens kirkegårde og nogle linjer om den nærliggende Anundshøj med dens storslåede skibssætninger; endvidere referat af foredrag om donationer, kirkegårdsarbejdernes lønforhold (akkordsatser), kirkegårdsdrift m. fl.

Botanik. Bind 1 nr. 2: Planternes anatomi og embryologi, af Tyge W. Böcher. 8°, 266 s., Munksgaard, Kbh. 1948; kr. 19,00.

I dette bind fortsættes det stort anlagte værk om botanikens mangfoldige termer og beskriver alt det væsentlige om den indre struktur af plantelegemet, mens et følgende vil tage sig af deres ydre. Det er videnskabeligt stof, — til berigelse af dem, der vil vide mest muligt om vor plante-verden.

Axel G. Jørgensen: Husbygningsmaterialer. 4. udg., 8°, 366 s.; Jul. Gjellerups forlag, Kbh. 1948.

Enhver tekniker eller administrator af kirkegårde og andre former for haveanlæg må ikke mindst i vore dage have et ikke ringe kendskab til de døde materialer, som også medgår til disse anlæg, — for slet ikke at tale om, når der foreligger bygningsopgaver, såsom kapeller og krematorier, portaler o. m. m. Man står sig dårligt

i en drøftelse om anvendelse af dette eller hint nye materiale til fordel for et andet tidligere anvendt, når man er blank i spørgsmålet. En nem og temmelig fyldig viden herom kan man erhverve sig ved at studere denne bog om husbygningsmaterialer, der bl. a. anvendes ved undervisningen for arkitekter på Kunstakademiet. Den er også god at have ved hånden til andre tider, — og derfor anbefales den til anbringelse i håndbogsamlingen ved læserens bord.

Dansk Ligbrændingsforening. Beretning for 1947.

Beretningen meddeler om fortsat stigning i brændinger; København har 42,8 og hele landet 16,4 %. Der bringes billeder af de nye symboliske figurer på Kbhs Vestre og Sundby kgd. Fuldkommen chokerende virker følgende linjer af det stenografiske referat af radiodiskussionen (6/1 48), hvor den tidligere skarpe modstander af alt, hvad der hed ligbrænding, udtaler (s. 91): »... må jeg... bringe Ligbrændingsforeningen min anerkendelse for, at den har sat ind overfor det meget utilfredsstillende begravelsesvæsen i Danmark, og den har bidraget i meget høj grad til at forholdene rundt om på vore kirkegårde i by og på land er blevet ganske anderledes tilfredsstillende, end de var bare for en Menneskealder siden«.

Mon dette virkelig er ligbrændingsforeningens skyld, — og har menighedsrådene og F. f. Kirkegaardskultur slet intet udrettet? Eller er det den gl. skæbne: »The more we are together?« — som har spillet den gode præst et puds? —

Th. Erlandsson: Gotländska kulturbilder. Kunsthistoriska museet i Bunga samlingar. 4°, 132 s., Nordisk Rotogravyr, Stockholm, 1947. Kr. 16,00.

Det er med overordentlig velbehag, at man blader i denne bog om hjemstavnmuseet på Gotland. En fyldig og velskrevet tekst supplerer på udmærket måde billederne, der for størstedelen er helsides, dels tegninger og dels foto-gengivelser. Måske kunne man have ønsket lidt flere billeder, selvom det var gået ud over størrelsen. Anmelderen har særlig heftet sig ved skildringen af kryddergården, der gengiver træk, som er ligeså almindelige i Danmark som i Sverige, f. ex. kvindernes krydderkvast, som de skulle ha med til kirken; det er Jeppe Aakjærs: Mors Have, som stiger frem i gotlandsk sæd. Også skildringen af humlegården, af klokkestaplen og de to særlige kirkegårde (kolera og engelsk) vækker interessen. Sprogligt er det morsomt at konstatere, hvorledes ordet *tun* har fundet vej vidt omkring. Det kendes på norsk og færøsk som et heget område ved boligen, — i Holland er *toine* haven, der for århundreder siden fra dette land er ført til Amager, hvor man med *toine* eller *de toine* betegner en lille have, — i Oslo er *toienhaven* den botaniske have, og på Gotland

betegner *tunarne* (täunar) gærdet om haven (gærdesgårdarne). — Hvem, der ønsker at kende øen i Østersøen (Gotland), griber med begærlighed denne bog, — og finder ind til hjertet af kulturen.

RESOLUTIONER m. m.

Fortsat fra Side 20.

I Anledning af det af Begravelsesvæsenet anførte skal Ministeriet bemærke, at Begravelsesvæsenet i Henhold til Punkt 3 i Bekendtgørelse af 12. Juni 1903 udreder et aarligt Beløb paa 400 Kr. til Brønshøj Kirke, der maa betragtes som en Afgift i Anledning af Brønshøj Kirkegaards Overgang til Begravelsesvæsenet, og at det formentlig er uden Betydning for Afgørelsen af nærværende Sag, om man betragter nævnte Beløb som en egentlig Lejeafgift eller ikke.

Fremdeles bemærkes, at Ministeriet vil tage under Overvejelse, om det vil være nødvendigt, efter at Brønshøj Kirke som ovenfor anført er overgaaet til Selveje fra 1. Oktober 1934 at regne at søge Bestemmelsen i Punkt 5 i Bekendtgørelse af 12. Juni 1903 om Statens Ejendomsret til Kirkegaarden ændret, idet Meningen med denne Bestemmelse formentlig er at præcisere, at Ejendomsretten følger med *Kirken*, hvilket ogsaa maa gælde, naar denne efter Reglerne i Lov af 15. Maj 1903 om Afløsning af Tienden er overgaaet til Selveje.

Ministeriet gør i denne Forbindelse opmærksom paa, at der ikke ved det den 7. December 1932 afholdte ekstraordinære Syn i Anledning af Kirkens forestaaende Overgang til Selveje har kunnet træffes nogen Afgørelse med Hensyn til Spørgsmaalet om, hvilke Forpligtelser der paa-hviler Kirken overfor omliggende Veje, og at Hensigten med at nævne dette Spørgsmaal formentlig kun har været at henlede Opmærksomheden paa, at der her forelaa et Tvivlspørgsmaal.

Endelig maa Ministeriet finde, at der heller ikke kan drages nogen for nærværende Sags Afgørelse bindende Slutning deraf, at Ministeriet i 1932 har ladet afholde Udgifter til Istandsættelse af Brønshøjholms Allé. Det blev ved den Lejlighed ikke afgjort, hvorvidt Ministeriet var retlig forpligtet til at afholde Udgiften, og selv om dette maatte være Tilfældet, vilde det ikke kunne influere paa den i nærværende Sag omhandlede Renholdelsesforpligtelse, som Ministeriet maa formene, at Begravelsesvæsenet har paataget sig i Henhold til fornævnte Punkt 2 i Bekendtgørelse af 12. Juni 1903 som en Udgift ved den af Begravelsesvæsenet overtagne og drevne Brønshøj Kirkegaard. Udgiften herved ses da heller ikke tidligere at have været udredet hverken af Ministeriet eller — efter Kirkens Overgang til Selveje — af Menighedsraadet.